

Citation: Karasioğlu, F., & Alagöz, A., & Uçar, G., Vergi Bilincinin Yaygınlaşmasında Bilişim Teknolojilerinin Etkisi Ve Muhasebecinin Rolü: Uşak İli Örneği, BMIJ, (2020), 8(4): 482-499, doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1726>

VERGİ BİLİNCİNİN YAYGINLAŞMASINDA BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİ VE MUHASEBECİNİN ROLÜ: UŞAK İLİ ÖRNEĞİ¹

Fehmi KARASİOĞLU²

Received Date (Başvuru Tarihi): 24/07/2020

Ali ALAGÖZ³

Accepted Date (Kabul Tarihi): 23/09/2020

Gülnur UÇAR⁴

Published Date (Yayın Tarihi): 10/12/2020

Çalışmada ilk yazar Sorumlu Yazar (Corresponding Author) rolündedir.

ÖZ

Anahtar Kelimeler:

Vergi,
Vergi Bilinci,
Bilişim Teknolojileri,
Muhasebecinin Rolü

JEL Kodları:

H26, H83, M41

Bu çalışmada öncelikle olarak ülke ekonomileri için oldukça önemli bir yere sahip olan vergi kavramı üzerinde durulmuştur. Bilişim teknolojilerinin kullanımının vergilerin düzenli bir şekilde tahsil edilmesi üzerindeki etkisinin olup olmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Hayatımızın her evresinde de içi içe olduğumuz teknolojik gelişmelerin kullanılmasının vergi bilinci üzerine sağlamış olduğu katkıyı ölçmek ve değerlendirebilmek istenilmiştir. Bunun için vergi tahsilatı sürecinde mükellef adına sorumlu olan muhasebe meslek mensuplarının (muhasebeci) bilişim teknolojileri kullanımının vergi bilincine sağlayacağı etki üzerindeki farkındalıklarını ölçmek adına Uşak ilinde anket uygulanmıştır. Çalışma da öncelikli olarak vergi bilincinin yaygınlaşmasında bilişim teknolojilerinin etkisini ve rolünü açıklanmıştır. Ayrıca vergi bilincini oluşturan unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Uşak ilinde muhasebeciler üzerinden vergi bilincinin belirleyicilerini tespit etmek üzere anket yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan anketin geçerliliği için uygulanmadan önce uzman görüşü alınmış ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Anket verilerinin analizinde ise SPSS programı kullanılmıştır. Betimsel istatistik yapıldıktan sonra Bilişim teknolojilerinin kullanımı ve vergi bilinci arasındaki ilişkisi de korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda ortaya çıkan istatistiksel veriler ise çalışma sonunda değerlendirilerek yorumlanmış ve öneride bulunulmuştur.

Keywords:

Tax Tax Awareness Information Technologies Role of Accountant

JEL Codes:

H26 H83 M41

¹ Bu çalışma 23-25 Eylül 2020 tarihlerinde Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen 19. Uluslararası İşletmecilik Kongresi'nde sunulan bildirinin geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, fehmi@selcuk.edu.tr,

<https://orcid.org/0000-0001-6940-3033>

³ Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, alialagozs@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0003-3873-1936>

⁴ Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, SBE, İşletme Blm., simsekgulnur@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0692-4728>

EXTENDED ABSTRACT

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES AND THE ROLE OF ACCOUNTANT IN THE PREVENTION OF TAX AWARENESS: A CASE OF UŞAK

In this study, the concept of tax, which has a very important place for the economies of the country, is emphasized. Information technology on a regular basis to investigate whether the use of the tax impact on the collection has been requested. It has been aimed to measure the contribution of the use of technological developments that we are intertwined with on tax awareness at every stage of our lives. The collection of taxes, which has an important place in the state economy, is also an important issue. The collection and collection process is related to tax awareness. Therefore, it is an important issue to what extent the society has tax awareness. How taxpayers perceive tax guide their attitude towards tax payment d from other evlet should be the subject of this informative work. Is this information sufficient in the age of technology? What is done to create tax awareness and increase the number of conscious individuals. For taxpayers willing to pay the tax, it should be made easier to pay taxes with information technologies. Brought to the conveniences that tax collections are always the speed will save all the time.

In our country, they have transferred public services to electronic environment (e-government) for purposes such as more efficient operation of state institutions and expanding the information network between the state and citizens. In order to develop tax awareness and to make tax collection easier and faster, an interactive tax office system was established in the revenue administration department. In this way, taxpayers can check their taxes and perform payment transactions electronically.

Accountants, who are also the means of paying the tax on behalf of the taxpayer, are the taxpayer's advisors. This consultancy also means more awareness on tax issues. Accountants are in a guiding position on the taxpayers they are responsible for with an effective consultancy service. In addition, they are of great importance in increasing tax awareness of taxpayers and being more sensitive to tax. Therefore, a survey was conducted in Uşak province in order to measure the awareness of the accountants responsible for tax collection process on the impact of the use of information technologies on tax knowledge. For the validity of the questionnaire used in the research, expert opinion was taken before the application and reliability studies were conducted. For this purpose, independent accountants registered with SMMMO (150 persons) in the local region of Uşak were selected as a constraint. In total there were 87 participants with different years of seniority. This number of participants is sufficient for the sample taken. The reason why accountants were included in the research was chosen because it is the responsible person in financial affairs on behalf of the taxpayer, as well as the link between the state and the taxpayer in matters subject to tax. Accountants who are considered to be more conscious and knowledgeable compared to taxpayers and who finally perform as a profession are taken as a sample, considering that they will be sensitive to tax awareness.

The SPSS program was used in the analysis of the surveys conducted to determine the taxpayers' use of information technologies in tax awareness. The results of the analysis are explained and interpreted. The effect and role of information technologies in spreading data awareness is explained. In addition, the elements that make up tax awareness were tried to be determined. The survey we conducted was conducted by Gerçek and Yüce in 1998, Devos in 2008, İpek and Kaynar in 2009, Al-Mamun, Entebang, Mansor and Yasser in 2014, Marandu, Mbekomize and Ifezue in 2014, It was developed by using the survey scales developed by Korlu, Gerçek and Çetinkaya in their 2016 studies. Our survey, which helps us to evaluate and make sense of our research, includes questions to measure the impact of information technologies on the development of demographic and tax awareness of taxpayers. The 5- point Likert Scale was used in our survey in order to measure the perception regarding the contribution of information technologies to tax awareness, which was aimed in our study. After the SPSS data analysis, descriptive statistics were made first. As a next step, the relationship between the use of information technologies and tax awareness was evaluated by correlation analysis. The statistical data obtained as a result of the analyzes were evaluated and interpreted at the end of the study. Recommendations were made by taking into consideration the data obtained within the scope of the research, the researches, and the face- to -face application of the questionnaire, as well as the interviews.

Considering the importance of taxes for governments, it will be possible for states to correctly identify the factors affecting the attitudes and behaviors of taxpayers at the point of fully fulfilling their tax obligations and to

develop policies in line with these determinations in order to successfully collect taxes. As stated in our research, it is thought that providing education appropriate to various education levels will provide significant contributions to awareness raising for all taxpayers, especially accountants, to become more conscious individuals at the tax point.

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumunun tanımına göre vergi 'Kamu hizmetlerine harcanmak için hükümetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı para''dır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>). Bu para kamu ekonomisinin ana kaynağını oluşturmaktadır. Öyle ki devlet tüm kamu harcamalarını finanse edebilmek için vergiler (v.b. kamu gelirlerin)den faydalanmaktadır. Sağlamış olduğu bu finansman kaynağı ile devletler vatandaşları için gerekli olan tüm hizmetlerin yapılması (hastane, okul, köprü v.b) ve işletilmesinde kullanmaktadır.

Devletin ekonomik olarak ayakta kalmasında büyük bir paya sahip olan vergilerin, doğru hesaplanması, mükelleflere en kısa ve kolay yollardan duyurulması ve bir an önce düzenli bir şekilde tahsil edilmesi oldukça önemlidir. Bu düzenin sağlanmasında devletin her gün hızla gelişen teknolojiye yararlanarak mükelleflerle kurmuş olduğu iletişim kaynaklarının sayısını artırması gerekmektedir. Bu kaynaklarla mükellefe hızlı ulaşım ve hatırlatma gibi imkânları sunmak için özen göstermesi vergi tahsilatlarını da etkileyecektir. Sağlanan iletişim sayesinde mükelleflerin daha bilinçli olmaları ve vergilerini düzenli ödenecekleri düşünülmektedir.

Vergilerin düzenli ve zamanında ödenmesinin ne kadar önemli olduğunu bilinmektedir. Düzensiz ödenen vergiler, devletin ekonomik planlamasında olumsuz değerler oluşturabilmektedir. Vergi bilinci bu sorunu ortadan kaldıracak en önemli etmendir. Mükelleflerin üzerlerinde bir yük gibi algıladıkları verginin aslında devlet olabilmemizin bir sorumluluğu bilincinde olmaları bu sorunu çözecektir. Dolayısıyla devletlerin bireyleri vergi ödeme veya ödememeye iten olumlu ya da olumsuz etkenleri araştırarak tespit etmesi gerekmektedir. Bu tespitler doğrultusunda gerekli önlemler alınmalı ve geliştirici politikalar uygulanmalıdır (İzgi ve Saruç, 2011).

Vergi yükümlüsü olan mükelleflerin vergi sorumluluklarının öneminin farkında olmaları gerekmektedir (Dornstein,1987). Bu farkındalığı sağlamak için devletler (devlet adına maliye bakanlığı bünyesinde yer alan vergi dairelerinin) bilişim teknolojilerinden faydalanabilirler. Ülkemizde de Gelir İdaresi tarafından hazırlanan

vergi bilinci adlı site ile ilkököl seviyesinden başlayarak çocuklar ve öğretmenler için ayrı ayrı olmak üzere çeşitli sunular, animasyonlar v.b hazırlarak çocuk yaşta bilinçlendirme amaçlanmıştır. Atılan bu adımın olumlu etkileri zaman içerisinde görülecektir.

Vergiler devlet ekonomisinin önemli gelir kaynaklarından biridir. Bu kaynakların sağlayıcısı olan mükelleflerin vergiyi nasıl algıladığına yönelik Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede algıyı ölçmeye yönelik çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışma da ise vergi bilincinin yaygınlaşmasında bilişim teknolojilerinin hem devlet hem de mükellef tarafından daha fazla kullanımının etkisinin ne olacağı araştırılmak istenmiştir. Gelişen ve değişen teknolojik gelişmelere entegre olmuş bir sistemin vergi bilinci üzerindeki etkisinin Uşak ilindeki etkisi anket yöntemi ile araştırılmıştır. Anketler Uşak SMMO'ya kayıtlı bağımsız serbest çalışan ve mükelleften sorumlu, yetkili kişi olarak görülen muhasebecilere uygulanmıştır. Toplanan anket verileri SPSS programı yardımı ile betimsel ve korelasyon analizlerine tabi tutulmuş ve çıkan bulgular değerlendirilerek bazı önermelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmaya konu olan vergi bilinci kavramı ve bilişim teknolojilerinin ve vergi bilincine etkisi kavramlarından bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise çalışmanın amacı, yöntemi ve araştırma sonucunda elde edilen bulguların sonuçları ve yorumları yer almaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Vergi ve Vergi Bilinci Kavramı

Vergiler devletlerin ekonomik politikalarını makro planlar dahilinde yürütebilmeleri için oldukça önemli bir yere sahiptirler ve devlet gelirlerinde büyük bir payı oluşturmaktadırlar. Devletler, yürütme organlarının faaliyetlerini yürütmede ve belirlediği yeni hedefleri gerçekleştirebilmek adına yeni vergiler ortaya koyabilir ya da var olan vergiler üzerinden değişikliğe gidebilme yetkilerine sahiptirler. Bunun yanı sıra devlet ile vatandaş arasında yapılmış bir sözleşme olarak görülen devlet-vatandaşlık ilişkisinde, her iki tarafında ödev ve sorumlulukları bulunmaktadır. 2007 yılında yapmış oldukları çalışmada, Feld ve Frey devlet ve vatandaş arasındaki bu

ilişkinin taraflar arasında psikolojik bir sözleşme niteliği taşıdığını söylemişlerdir. Çalışmalarında vatandaşların devlete karşı duyduğu güvenin vergi uyum sürecini kolaylaştıran bir etmen olduğunu savunmuşlardır. Tarafların birbirlerine olan güvenlerinin kaybolması durumunda aralarında bulunan psikolojik bir sözleşme olarak bahsettiği anlaşmanın bozulacağını ve bu durumun işlenirliğine zarar vereceğini söylemişlerdir (Feld-Frey, 2007).

Devlet kamu giderlerinin kaynaklarını kamu gelirlerinden finanse etmektedir. Bu finansman kaynaklarının en önemlisi de vergilerlerdir. Dolayısıyla vergi yükümlüsü olan her bireyin vergi beyannamelerinin doğru bir şekilde tarh, tahakkuk ve tahsil edilebilmesi adına vergi denetimleri daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Memiş, Çürük ve Ünal, 2019). Başka bir ifadeyle vergiyi kamusal hizmetlerin sunulmasında ihtiyaç duyulan harcamalar ile kamu borçları dolayısıyla ortaya çıkan yükümlülükleri karşılamak adına devletin egemenlik gücüne dayanarak karşılıksız, gerçek ve tüzel kişilerden cebri olarak aldığı parasal değerler olarak ifade etmek mümkündür (Öztürk, 2007).

Verginin en yalın hali, devletin gerçek ve tüzel kişilere yüklediği ekonomik yükümlülük olarak ifade edilebilir. Vatandaşlara yüklenen bu ekonomik sorumluluğun temel işlevi, devlet harcamalarını karşılamaktır. Bu harcamalar vatandaşlara okul, yol, su, elektrik, sağlık gibi altyapı hizmetlerini sağlayabilmek adına gerçekleştirilmektedir. Ülkeden ülkeye ağırlığında bazı farklılıklar olmasına karşın, vergilerin kamu gelirlerinin yaklaşık %80-90'lık bir kısmını oluşturduğu göz önüne alındığında, ödenen vergilerin devletin en önemli finansman kaynaklarından biri olduğu açıkça görülmektedir (Çiçek, 2006).

Literatürde çeşitli şekilde tanımlanan vergi bilinci kavramını; Miriam Dornstein (1987), "bir verginin farkında olmak" şeklinde tanımlarken, Abdurrahman Akdoğan ise "kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi bakımından verginin önemini bilen toplum bireylerinin, vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmedeki istekliliklerinin düzeyine vergi bilinci denilmektedir" şeklinde tanımlamıştır.

Etkin ve adil bir vergi sisteminin kaçınılmaz bir unsur olan vergi bilincinin oluşmaması, vergiye karşı olan tepkileri artırarak vergi yükümlülerinin vergiye karşı

bakış açılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Vergi sisteminin sorunsuz olarak çalışabilmesi, kamu çalışanlarının yanı sıra vergi ile sıkı bir ilişkiye sahip olan muhasebecilerin de görevleri arasında yer almaktadır (Çelebi,2016). Mükelleflerin vergiyi nasıl algıladıkları vergi ödeme konusundaki tutumlarına yön vermektedir. Mükellef ödeyeceği verginin adil olarak dağıtılmış mali bir değişim olarak algıladığı zaman vergi ödemeye karşı tutumunda gönüllüğün hâkim olduğu istekli bir ödeme tutumu sergileyecektir. Eğer mükellef bu mali değişimin adil olarak dağıtılmadığına dair bir algıya kapılırsa vergi ödeme noktasındaki arzusu da o doğrultuda azalacaktır. Bu yüzden mükelleflerde adil ve şeffaf bir vergi sisteminin olduğu algısının oluşturulması devletin sorumluluğundadır. Kamu mallarının sağlayıcısı olan devletin bir parçası olduğunu mükelleflere hissettirmesi, mükelleflerin vergi ödeme isteklerini de artacaktır (Cummings- Vazquez- Mckee- Torgler, 2005).

Vergi mükelleflerinin vergiye olan davranışlarını ödenecek vergi matrahı, işletme veya sanayi ile ilgili etkenleri barındıran ekonomik faktörlerin yanı sıra yaptırımların caydırıcı olması, denetim, uyumlu ve uyumsuz fırsatlar, kişisel ve sosyal normlarda büyük ölçüde etkilemektedir (OECD, 2010)

Vergi sistemlerinin uygun çalışması mükelleflerin sürece uyumlu ve gönüllü katılımlarıyla mümkündür. Aksi durumda mükellef vergi cezalarının olduğunu bilmekte ve mükelleflerin kayıtlı bulunduğu vergi dairelerince gelirlerinin hesaplanıp, doğru ve tam biçimde raporlanarak tarafına bildirilen vergiyi ödenmemesi durumunda denetime takılarak ceza uygulanacağını bilincindedir (Macho ve Castrollo, 2004). Bu bilincin oluşarak yerleşmesini etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Kişiyi özgü faktörler, subjektif vergi yükü, diğer mükelleflerin vergiye karşı tutum ve ödemeye karşı davranışları, verginin devlet bünyesinde kaynak olarak kullanılmasından dolayı siyasi iktidara karşı bakış açısı ve devlete duyulan güven gibi etmenler vergiye karşı oluşan algılara yön vermektedir. Bunlara ilaveten dini inançlar, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek gibi faktörlerde mükelleflerin sisteme bakış açılarını ve katılımlarını belli oranda etkilemektedir (Organ ve Yeğen, 2013).

2.2. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı ve Vergi Bilincine Etkisi

Globalleşen dünya da baş döndürücü bir hızla her gün değişen ve gelişen bilişim ve enformasyon teknolojisi gündelik hayatta da insanoğlunun vazgeçilmezleri arasına bir şekilde girmektedir. Dünyada, en önemli değişim ve gelişimlerden biri olan bilgisayar ve beraberinde getirdiği internet sanal dünyasına doğru yönelme hızla artmaktadır. Yönelmede ki bu artış günümüz dünyasında yaşanan politik, ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeleri de yakından ilgilendirir hale gelmektedir. Hızla yayılan iletişim ve bilgilendirmenin etkisi piyasalarda rekabetin şiddetlenmesine de sebep olmaktadır. Bu durum karşısında devletin bazı önlemler alma ya da gelişmeler sağlamak adına planlamalar yapması kaçınılmaz olmaktadır. Ülkemiz de devlet kurumlarının daha etkin çalışması, devlet ile vatandaş arasındaki bilgi ağının genişletilmesi gibi amaçlarla kamu hizmetlerini elektronik ortama taşımış(e-devlet) ve taşımaya da devam etmektedirler (Allahverdi, 2012). Vergi bilincinin gelişmesi ve vergi tahsilatının daha kolay ve hızlı yapılabilmesi adına da gelir idaresi daire başkanlığını interaktif vergi dairesi sistemini kurmuştur. Böylelikle mükellefler elektronik ortamda vergilerine bakabilmekte ve ödeme işlemlerini gerçekleştirebilmektedir.

Vergi bilinci sadece vergiyi ödeme bilincine sahip olmak olarak görülmemelidir. Çünkü vergi bilinci aynı zamanda mükelleflerin ödediği vergilerin harcadığı yerlerin denetimini olarak da düşünülmelidir (Şener, 1997). Tam bu noktada vergi bilincinin toplumlarca benimsenmesinin devletler açısından önemi bir kez daha kendini göstermektedir. Vergi bilincinin yerleşmiş olduğu toplumlarda mükellefler vergiye karşı olumsuz davranış sergilemeden vergi borçlarını düzenli olarak ödemektedir. Yerleşmemiş toplumlarda ise mükellefler vergiyi bir yük olarak algılamakta ve her fırsatta vergiden kaçmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla bir ülkedeki vergi bilinci düzeyi vergi tahsilatını etkileyen önemli bir faktördür denilebilir (Gerçek,2003).

Türkiye de vergi uygulamalarında maliyetleri aşağıya çekmek ve teknolojik gelişmelerden yararlanabilmek için elektronik vergi uygulamalarına geçiş sağlanmaktadır. Bu görevi üstlenen Maliye Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği yeni

uygulamalar ile mükelleflerin vergi işlemleri sırasında katlandığı maliyetler azalmakta ve hizmet kalitesinde artış meydana gelmektedir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Vergi devletlerin kalkınmasında, ekonomik dengeye büyük katkı sağlarken, tahsil edilememiş durumlarında büyük zararlar doğurmaktadır. Verginin mükellef tarafından sorumluluk bilinciyle yerine getirilmesinde bilinçlendirmenin önemli bir kavramdır. Bu nedenle küreselleşen günümüz dünyasında bilişim teknolojilerinin kullanılmasının vergi bilinci üzerindeki etkisine bakılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kısıt olarak yerel bölge olan Uşak ilinde SMMO'ya kayıtlı (150 kişi) bağımsız faaliyet gösteren muhasebeciler seçilmiştir. Vergi bilincinin yaygınlaşmasında bilişim teknolojilerinin kullanılmasının etkisine ve Muhasebecinin rolüne bakılmak istenmiştir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Örnek Kitle

Araştırmanın kapsamı Uşak ili ve ilçelerinde bulunan SMMO odasına kayıtlı, farklı kıdem yıllarına sahip toplamda 87 muhasebecinin araştırmaya dahil olmalarının sebebi mükellef adına mali işlerde sorumlu kişi olmasının yanı sıra vergiye konu olacak konularda devlet ile mükellef arasındaki bağ olmasından dolayı tercih edilmiştir. Mükelleflere göre daha bilinçli ve bilgili olduğu düşünülen ve nihayetinde meslek olarak icra eden muhasebecilerin penceresinden vergi bilincine karşı duyarlı olacakları düşünülerek örneklem olarak alınmıştır. Elde edilen bu sayı Uşak ilinde SMMO'ya kayıtlı aktif olarak görevini icra eden 150 üyeden sağlanan geri bildirim ile elde edilmiştir. Örneklem içerisinde Uşak ilini temsil edebilecek değerdedir.

Muhasebeciler etkin bir müşavirlik hizmetiyle sorumlu oldukları mükellefler üzerinde yönlendirici bir konumdadırlar. Ayrıca mükelleflerin vergi bilinçlerini artırmada ve vergiye karşı daha duyarlı olmalarında büyük öneme sahiptirler (Daşdan, 2011). Klepper ve Nagin (1989) tarafından yapılan çalışmada muhasebe meslek mensuplarının vergi yükümlüsü olan mükellefleri vergisel sorumlulukları hakkında bilgilendirdiklerinde yükümlülerin vergiye karşı tutumlarının daha gönüllü ve sorumlu davrandıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca muhasebecilerden destek

alan mükelleflerin vergi beyannameleri üzerinde değişiklik yapılmasını öngören vergi kanunlarına daha kolay uyum sağladıkları da görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmamızda veri toplama yöntemi olarak anket seçilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarına uygulamış olduğumuz anket Gerçek ve Yüce'nin 1998 yılındaki, Devos'un 2008 yılındaki, İpek ve Kaynar'ın 2009 yılındaki, Al-Mamun, Entebang, Mansor ve Yasser'in 2014 yılındaki, Marandu, Mbekomize ve Ifezue'nin 2014 yılındaki, Korlu, Gerçek ve Çetinkaya'nın 2016 yılındaki çalışmalarında geliştirilerek uygulamış oldukları anket ölçeklerinden faydalanılarak geliştirilmiştir. Araştırmamızı değerlendirerek anlamlı hale getirmemize yardımcı olan anketimizde, demografik ve mükelleflerin vergi bilincinin gelişmesinde bilişim teknolojilerinin etkisinin ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketle veri toplama süreci Ekim-Kasım-Aralık 2019 tarihleri sürecinde yapılmıştır.

Çalışmamızda amaçlanan bilişim teknolojilerinin vergi bilincine katkısına yönelik olan algının ölçülebilmesi için anketimizde 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek ile soruların "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", ve "tamamen katılıyorum" şeklinde cevaplanması istenmiştir. Ayrıca anketler muhasebe meslek mensuplarıyla tek tek görüşülerek cevaplandırılmış olması sebebiyle yer yer görüşme tekniğinden yararlanarak değinilen konularda çalışma içerisinde yer almaktadır. Anket toplam 33 soru içermektedir. Bu soruların 26 tanesi vergi algısı ve vergi sürecinde bilişim teknolojilerinin kullanılmasının vergi bilincine etkisinin tespitine yöneliktir. Söz konusu etkilerin ve muhasebecinin rolünün tespitinin ölçülmesi hedeflenmiştir.

4. ANALİZLER VE BULGULAR

4.1. Güvenirlilik Analizi

Ankete katılan muhasebecilerin demografik özelliklerini gösteren frekans dağılımları ve anketin güvenilirlik (reliability) analiz sonuçları bu başlık altında yer verilmiştir. Yapılan ankette yer alan sorularının güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değeri 0,901 çıkmıştır. Bu değer çalışmamızda kullanılan anket ölçeğinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bu sonuçlara göre anketin sosyal bilimler için kabul edilir güvenilirlikte olduğunu ifade etmek de mümkün olacaktır.

4.2. Frekans Analizi

Tablo 1. Örnek Kitlenin Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde (%)
Yaş	18 - 30	10	11,5
	31 - 40	31	35,6
	41 - 50	27	31,0
	51 - 60	14	16,1
	61 yaş üzeri	5	5,7
Cinsiyet	Kadın	26	29,9
	Erkek	61	70,1
Eğitim Durumu	Lise	22	25,3
	MYO	15	17,2
	Üniversite	49	56,3
	Lisansüstü	1	1,1
Gelir	2000 TL ve altı	5	5,7
	2000 TL - 3000 TL	14	16,1
	3000 TL - 4000 TL	37	42,5
	4000 TL	31	35,6
Kıdem	5 yıl ve altı	7	8,0
	6 yıl - 10yıl	20	23,0
	11 yıl - 20yıl	36	41,4
	20 yıl üzeri	24	27,6
Tutulan Defter Esası	Bilanço Esasına Dayalı	4	4,6
	İşletme Esasına Dayalı	40	46,0
	Her ikisi de	43	49,4

Katılımcıların yaş, cinsiyetleri ve eğitim durumu, kıdem ve tutulan defter esası ile ilgili verdikleri cevaplar sınıflama ölçeğine yönelik oldukları için sıklık dağılımı istatistikleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Yaş dağılımı

Çalışmada muhasebecilerin yaş aralığı beş grupta sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada muhasebecilerin işe başlama ve emekli olma yaşları arasındaki yaş aralıkları dikkate alınarak ayarlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca eğitim düzeyleriyle ilgili yaş aralığı da dikkate alınmıştır. 18-30 yaş aralığında 10 kişi (%11,5), 31-40 yaş aralığında 31 kişi (%35,6), 41-50 yaş aralığında 27 kişi (%31), 51-60 yaş aralığında 14 kişi (%16,1) ve 61 yaş ve üzeri aralığında ise 5 kişi (%5,7) katılımcı yer almaktadır.

Cinsiyet Dağılımı

Ankete katılan 61 (%70,1) kişinin erkek ve 26 (%29,9) kişinin kadın mükelleflerden oluştuğu görülmektedir. Erkek nüfusun çalışma hayatında daha yoğun olduğu düşünüldüğünde erkek katılımcıların fazla olması beklenen bir durumdur.

Eğitim durumu

Katılımcılardan 22 kişi lise (%25,3), 15 kişi MYO (%17,2), 49 kişi üniversite (%56,3) ve 1 kişi lisansüstü (%1,1) mezunu olarak görevlerini icra etmektedirler.

Gelir

Yüz yüze yapılan anketimizde katılımcıların cevaplamakta zorunlu olup olmadıklarını teyit ettiği bu soru, tarafımızca görüşülen değerlendirmeler bazında gerçeği tam yansıtmayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın kısıtı olarak yer alacak bu kısım verilen cevaplar doğrultusunda değerlendirmeye alınmıştır.

2000 TL ve altı gelire sahip olan 5 kişi (%5,7), 2000-3000 TL arası 20 kişi (%16,1), 3000-4000 TL arası 36 kişi (%42,5), 4000 TL ve üstü gelire sahip olan 24 kişi (%35,6) bulunmaktadır.

Kıdem esası

Çalışmaya anketle katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki kıdemleri 5 yıl ve altında 5 kişi (%8), 6-10 yıl arasında kıdeme sahip olan 20 kişi (%23), 11-20 yıl arasında 36 kişi (%41,4), 20 yıl ve üzeri 24 kişi (%27,6)dir.

Tutulan defter

Defter tutma, bilanço esasına göre ve işletme esasına göre olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Çalışmamız kapsamında ankete katılan muhasebecilere tutmuş oldukları defterleri hangi esasa göre tuttukları sorusu yönlendirilmiştir. 4 kişi (%4,6) sadece bilanço esasına göre defter tutuklarını beyan ederken, 40 kişide (%46) tutukları defterlerin sadece işletme esasına göre olduğu bilgisini paylaşmışlardır. 43 kişi (%49,4) ise tutukları defterlerin bazılarının bilanço bazılarının ise işletme esasına göre tutulduğunu belirtmişlerdir.

4.3. Çapraz Tablo Analizleri

Çapraz tablolar, iki ya da daha fazla değişkenin bulunduğu tablolardır. Bu bölümde ilişkili olabileceği düşünülen değişkenler arasındaki çapraz tablolar incelenmektedir. Bu bağlamda aralarında ilişki olabileceği düşünülen belirli sorular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

1.1.1. Korelasyon Analizi

Hayatımızın her anında maruz kaldığımız bilişim teknolojilerinin vergi bilinci üzerinde etkisine bakmak için vergi bilincinin yaygınlaşması ile bilişim teknoloji arasındaki ilişkiye korelasyon ile bakılmıştır.

Korelasyon katsayısı, -1 ile +1 arasında değer almaktadır. -1 değeri, kuvvetli ve ters yönlü doğrusal ilişkiyi gösterirken +1 ise kuvvetli ve aynı yönlü doğrusal ilişkiyi ifade etmektedir. Korelasyon katsayısının 0 değerini alması iki değişken arasında doğrusal ilişki olmadığını göstermektedir.

Tablo 2. Kolerasyon Değerleri

		Vergi Bilinci	Ödeme Oranındaki Artışlar Ve Teşvikler	Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı	Sosyal Medya Kullanımı
Vergi Bilinci	Pearson Correlation	1	,584**	,695**	,635**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
	N	87	87	87	87
Ödeme Oranındaki Artışlar Ve Teşvikler	Pearson Correlation	,584**	1	,725**	,712**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000
	N	87	87	87	87
Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı	Pearson Correlation	,695**	,725**	1	,643**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000
	N	87	87	87	87
Sosyal Medya Kullanımı	Pearson Correlation	,635**	,712**	,643**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	
	N	87	87	87	87

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tabloya baktığımızda faktörler arasında pozitif yönde birebiriyle anlamlı bir ilişkiye sahip oldukları görünmektedir. Vergi bilinci ile ödeme oranındaki artış ve teşvik arasındaki ilişki 0,584 değeriyle 0,01 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ödeme oranındaki artış ve teşvik ile bilişim teknolojilerinin kullanımı arasındaki ilişki 0,725 değeriyle pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı ile Vergi bilinci arasında 0,695 değeriyle anlamlı pozitif bir

ilişki bulunmaktadır. Sosyal Medya Kullanımı ile Ödeme oranındaki artışlar ve teşvikler 0,712 değeriyle pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir. Tabloda görülen değerlere bakıldığında bilişim teknolojilerinin kullanımı vergi ödeme oranlarında ve vergi bilincinin arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

5. SONUÇ

Küreselleşmenin etkisiyle bilişim ve enformasyon teknolojisi büyük bir hızla ilerlemektedir. Bu ilerlemenin beraberinde internet de hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Kamu kurumlarının da internet gelişiminin beraberinde getirdiği değişiklikleri takibe alarak her türlü işlemler için bilişim teknolojilerine ayak uydurmaya çalışmaktalar. İnsanlar bilişim teknolojilerinin sunduklarını kullanarak kendilerine hem hız hem de optimal fayda sağlamaktadırlar. Dolayısıyla kamu kurumlarının da gelişen bilişim teknolojisine ayak uydurması ve buna uygun bilişim altyapılarını oluşturması zorunlu hâle gelmektedir.

İnsanoğlu psikolojik ve sosyolojik bir varlıktır. Bu çerçeveden bakıldığında mükellefin vergi ödeme noktasındaki kararını bireyin sahip olduğu vergi bilinci etkilemektedir. Bunun yanı sıra vergi konusu hassas bir konu olduğundan, ankette yer alan birçok soruya verilen yanıtların doğruları yansıtıp yansıtmadığı tartışma konusudur. Ancak anket cevaplayıcılarımızın muhasebeciler olduğunu göz önüne aldığımızda vergi noktasında daha bilinçli ve hassas olmalarının yanı sıra mesleklerine dair bir araştırmaya katkı sağlamayı isteyecekleri düşüncesi verdikleri cevapların samimi ve gerçekçi olmaları ihtimali desteklemektedir.

Vergilerin devletler açısından önemi dikkate alındığında, vergilerin başarılı bir şekilde toplanabilmesi için devletlerin, mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmeleri noktasında takındıkları tutum ve davranışları etkileyen faktörleri doğru tespit etmesi ve bu tespitler doğrultusunda politikalar geliştirmesi ile mümkün olacaktır. Vergi sorumlusu mükellefler adına işler gören, başka bir deyimle mükellefin vergi gibi konularda akıl danıştığı merci olarak başvurduğu muhasebecilerin vergi bakışı ve vergi dair tutumları oldukça önemlidir. Araştırmamızda da yer aldığı üzere başta muhasebeciler olmak üzere tüm mükellefler vergi noktasında daha bilinçli bireyler olmaları adına çeşitli eğitim seviyelerine uygun

eğitimlerin verilmesi bilinçlendirme noktasında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

6. ÖNERİLER

Vergilendirme, devletler için tarih boyunca hayati öneme sahip olmuştur. Önemli bir politika unsuru olan ve devletin çalışma temelleri için oldukça büyük bir öneme sahiptir. Buna rağmen vergilendirme konusunda oldukça geniş bir literatüre sahip olsak ta bazı konular nadiren incelenmiştir. Bu konular belirlenerek daha detaylı ve kapsamlı incelemeler ile yeni çalışmalar yapılabilir.

Önümüzdeki dönemde eski klasik yöntemlerden ziyade, dijital çağın gerekliliklerine entegre olmuş, elektronik ortamlarda oluşturulan kayıtları, üretilen raporları yorumlayabilen, mükelleflere daha etkin ve kısa sürede ulaşılabilen çözümler sunan bir vergi danışmanlığı hizmeti sunulması beklenmektedir. Vergi dairesi ile mükellef arasındaki bağlar güçlendirilmeli ve kolay ve hızlı erişim ile daha interaktif etkileşimler sağlanmalıdır.

Çalışmaların daha kapsamlı olabilmesi adına tek ile bağlı kalmadan daha geniş kitleler üzerinde araştırma yapılarak daha genel sonuçlar elde edilebilir. Ya da tek tek illerin genel sorunları ele alınarak çözüm önerileri ortaya atılabilir.

Mükelleflere bilişim teknolojileri kullanımını artırmak adına belirlenen gruplarla çeşitli eğitimler, bilgilendirme seminerleri veya bu konuda bilgilendirici reklamlar verilebilir.

KAYNAKÇA

Allahverdi, M., (2012) Bilişim Teknolojilerinin Vergilendirme Üzerindeki Etkisi , Mali Çözüm Dergisi, Temmuz, 161-183

Al-Mamun A. ,Entebang H., Mansor S. A. &Yasser Q. R. (2014), The Impact of Demographic Factors on Tax Compliance Attitude and Behavior in Malaysia, Journal of Finance, Accounting and Management, 5(1), ,109-124.

<http://www.gsmiijb.com/Documents/JFAM%20V5%20N1%20P06%20Abdullah%20Al-Mamun%20-Tax%20Compliance.pdf>

Cummings Ronald G., Vazquez, Jorge Martinez-McKeeMichael-Torgler Benno, Effects of Tax Morale on Tax Compliance: Experimental and Survey Evidence,Center for Research in Economics, Management and Arts (CREMA), Working Paper No:2005-29, Basel, 2005 ,<http://www.crema-research.ch/papers/2005-29.pdf>

Çelebi, E. C. (2016). Vergi Bilinci Ve Vergiye Bakış Açıkları: Zonguldak İlinde Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirler Üzerine Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak

Çiçek, H. (2006). Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri. İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası Yayınları

Daştan A. (2011), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesindeki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesine Yönelik Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, s. 181-206.

Devos, K. (2008) Tax Evasion Behaviour and Demographic Factors: An Exploratory Study in Australia, Revenue LawJournal: Vol. 18: Iss. 1, Article 1. <http://www.austlii.edu.au/au/journals/RevenueLawJl/2008/1.pdf>.

Dornstein, M. (1987). Taxes: Attitudes and perceptions and their social bases. Journal of Economic Psychology, 8, 55-76.

İpek

Gerçek, A., (2003) Türk Vergi Hukukunda Tahsilat _slemi ve Etkinliği, Ekin Kitabevi, Bursa,

Gerçek, A., M. Yüce, (1998), Mükelleflerin Vergiye Yaklaşımı Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi, Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası, Bursa

İpek, S. Ve Kaynar, İ. (2009), Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları Maliye Dergisi Sayı 157 Temmuz-Aralık 2009 ss:116-130

İzgi, K. ve Saruç, N. T. (2011). Sosyokültürel Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite öğrencileri ile yapılan anket çalışması. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(2), 133-142.

Kıral, E. (2018). Vergi Ahlak ve Vergi Bilincini Etkileyen Faktörler: Çukurova Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (2), 150-167. DOI: 10.25287/ohuiibf.406263

Klepper, Steven ve Daniel Nagin (1989), The Role of Tax Preparers in Tax Compliance , Policy Sciences, Cilt 22, Sayı 2, 1989, ss.167-194.

Korlu, R. K., Çetinkaya, Ö., & Gerçek, A. (2016). Yerel Vergi Bilincinin Faktör Analizi ile Değerlendirilmesi: Bursa Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi,14(28), 443.

Macho Ines, Castrollo Perez David (2004) "Settlement in tax evasion prosecution", *Economica*, 71.

Marandu, E. E., Mbekomize C. & Ifezue A. (2014), Determinants of Tax Compliance: A Review of Factors and Conceptualizations, Proceedings of the First Middle East Conference on Global Business, Economics, Finance and Banking (ME14 DUBAI Conference) Dubai, 10-12, ISBN: 978-1-941505-16-8 Paper ID_D4110, pp.1-18.

Memiş, M.Ü. Çürük, T. Ve Ünal, Y. (2019) Elektronik Uygulamaların Vergi Denetimi Üzerine Etkisi: Denetimin Tarafları Üzerine Bir Araştırma Maliye Dergisi, Ocak-Haziran 2019; 176:474-504

OECD (2010), Understanding and Influencing Taxpayer' Compliance Behaviour, Information Note, <http://www.oecd.org/dataoecd/58/38/46274793.pdf>

SARASA, İbrahim; Baki Yeğen. (2013) Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği, Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 27, Sayı 4, 2013, 241 - 271.

Öztürk, N.A. (2007), 1990 Sonrası Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikaları ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Önleyici Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Sarasa, C.P. ve Sarasa-Perez, J. (2016). University Students' Tax Morale: A Study of Gender Within The University of Alicante, Spain. Proceedings of ICERI2016 Conference 14th-16th November 2016, 4594-4599.

Şener, A. (1997), Verginin Önemi, Vergi Bilincinin Topluma Yayılması ve Vergilerle İlgili Son Düzenlemeler, Yaklaşım Dergisi, Yıl:5, Sayı:52.

TDK, <https://sozluk.gov.tr/> , Erişim:3.1.2020